

**RAPORT DE MONITORIZARE A MASS-MEDIA
PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI**

Raport nr. 3. Septembrie 2010

Chișinău, Republica Moldova

1. Metodologia cercetării

Protecția drepturilor și a imaginii copiilor în mass-media nu este reglementată de legislația R. Moldova, regăsindu-se doar în documentele și codurile de autoreglementare jurnalistică care stabilesc principii etice și de conduită pentru profesioniștii media. Unele recomandări în ce privește drepturile copilului se regăsesc în *Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova*. În anul 2009, Asociația Presei Independente (API) a editat *Ghidul de stil cu norme etice pentru jurnaliști*, care conține și un capitol special – „Ghid de bune practici privind relațiile despre copii”, elaborat în baza prevederilor Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului. Din păcate, respectarea acestor coduri rămâne a fi o problemă pentru jurnaliștii din Moldova, astfel că în mass-media sunt frecvente articole și reportaje în care sunt prezentați, cu încălcarea normelor de etică și conduită profesională, copii aflați în situații limită și jenante (abuzati fizic, psihic, sexual, bolnavi incurabili sau în stare de suferință maximă etc.). Deseori, jurnaliștii neglijează drepturile elementare ale copilului din dorința de a face materialul jurnalistic mai atractiv pentru public, astfel ridicându-și ratingurile, fără să ia în calcul efectele psihologice și sociale pe care le pot avea aceste materiale asupra copiilor.

API își propune să monitorizeze modul în care copiii apar ca subiecți ai știrilor și materialelor din presa scrisă, inclusiv în cele plasate pe site-urile/portalurile informaționale, identificând situațiile când drepturile copiilor sunt încălcate și elaborând recomandări pentru eliminarea lacunelor profesionale. Astfel, începând cu 1 iulie 2010, operatorii API monitorizează 16 ziare, reviste, agenții de presă și portaluri informaționale timp de 6 luni. În baza rezultatelor monitorizării, vor fi elaborate rapoarte lunare care vor include constatarea și examinarea principalelor probleme și abateri de la normele deontologice jurnalistice în relațiile despre copii, precum și recomandări pentru consolidarea standardelor jurnalistice în acest domeniu.

Lista instituțiilor de presă monitorizate:

Ziare –

1. *Timpul de dimineață* – ziar cu acoperire națională, 5 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal 35.530 ex.
2. *Jurnal de Chișinău* – ziar cu acoperire națională, 2 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal – 21.930 ex.
3. *Ziarul de Gardă* – săptămânal cu acoperire națională, limba română, tiraj 5.553 ex.
4. *Moldova Suverană* – ziar cu acoperire națională, 4 apariții pe săptămână, limba română, tiraj săptămânal 16.888 ex.
5. *Săptămîna* – revistă săptămânală cu acoperire națională, limba română, tiraj 11.333 ex.
6. *Panorama* – ziar cu acoperire națională, 4 apariții pe săptămână, limba rusă, tiraj per ediție 4.200 ex.
7. *Nezavisimaia Moldova* – ziar cu acoperire națională, 4 apariții pe săptămână, limba rusă, tiraj săptămânal 17.108 ex.
8. *SP* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Bălți, limba rusă, tiraj 4.470 ex.
9. *Observatorul de Nord* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Soroca, limbile română și rusă, tiraj 7.215 ex,
10. *Cuvântul* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Rezina, limba română, tiraj 5.175 ex.
11. *Gazeta de Sud* – săptămânal cu acoperire regională, se editează la Cimișlia, limba română, tiraj 3.698 ex.
12. *Unghiul* – săptămânal cu acoperire locală, se editează la Ungheni, limbile română și rusă, tiraj 10.470 ex.

Agenții de știri –

13. Info-Prim Neo

14. DECA-press

Site-uri/portaluri informaționale –

15. www.unimedia.md

16. www.știreazilei.md

La selectarea ziarelor supuse monitorizării au fost aplicate criteriile geografic (au fost selectate șapte ziare naționale și cinci ziare locale/regionale) și al limbii de editare (nouă ziare editate în limba română și trei ziare editate în limba rusă). De asemenea, au fost selectate două agenții de știri și două site-uri/portaluri informaționale dintre cele mai cunoscute pe piața mediatică din R. Moldova.

Operatorii monitorizează toate materialele de presă (știri, reportaje, interviuri, articole de analiză etc.) care vizează, direct sau indirect, copiii (*notă: în sensul prezentei monitorizării, este considerat copil orice persoană în vârstă de până la 18 ani*). În materialele de presă monitorizate, este examinat atât felul în care sunt respectate principiile etice generale, cum ar fi obiectivitatea, corectitudinea, toleranța, separarea opiniilor, verificarea faptelor, cât și principiile specifice privind relațiile despre copii, în special cele ce țin de aspectele psihologice, terminologia și datele utilizate în materialele despre copii.

2. Tendințe cheie

În septembrie 2010, cele 16 instituții mass-media au publicat 284 de materiale ce au vizat direct sau indirect copiii, inclusiv 192 de articole au fost publicate în ziarele monitorizate, 45 de știri au fost difuzate de agențiile de știri, iar portalurile informaționale au plasat 47 de știri tematice cu sau despre copii. Este aproximativ același număr de materiale cu și despre copii ca în luna august, când în mass-media monitorizată au apărut în total 283 materiale, inclusiv 173 în ziare, 41 – în fluxurile agențiilor de știri și 69 – pe portalurile informaționale.

Diagrama 1. Ziare: nr. de materiale tematice, publicate în iulie, august și septembrie 2010

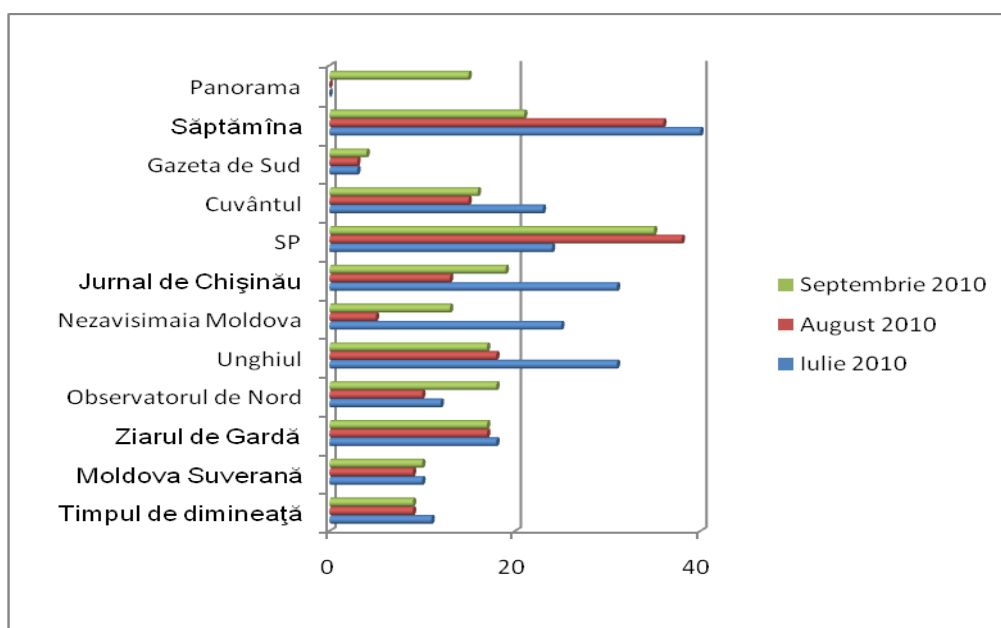

Diagrama 2. Agenții de știri: nr. de materiale tematice difuzate în iulie, august și septembrie 2010

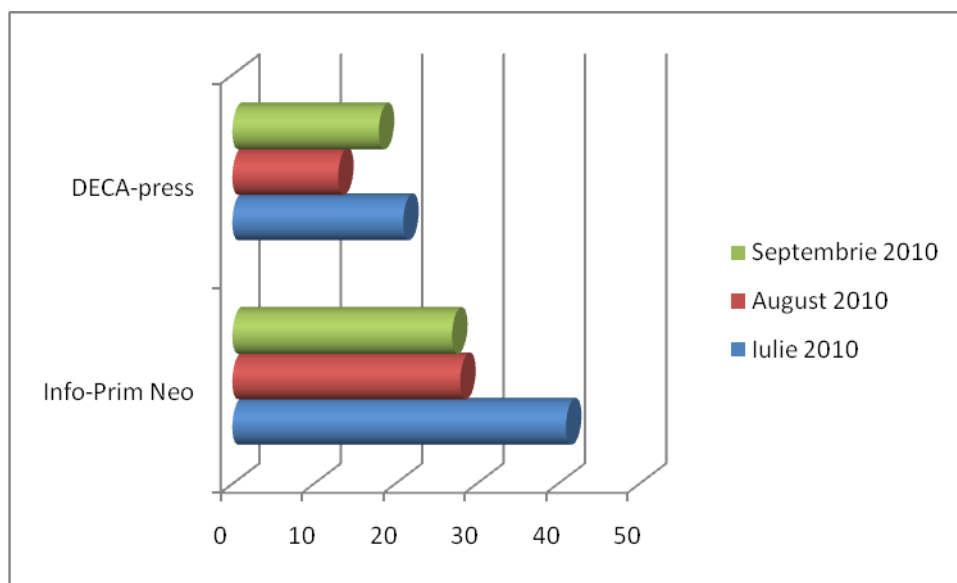
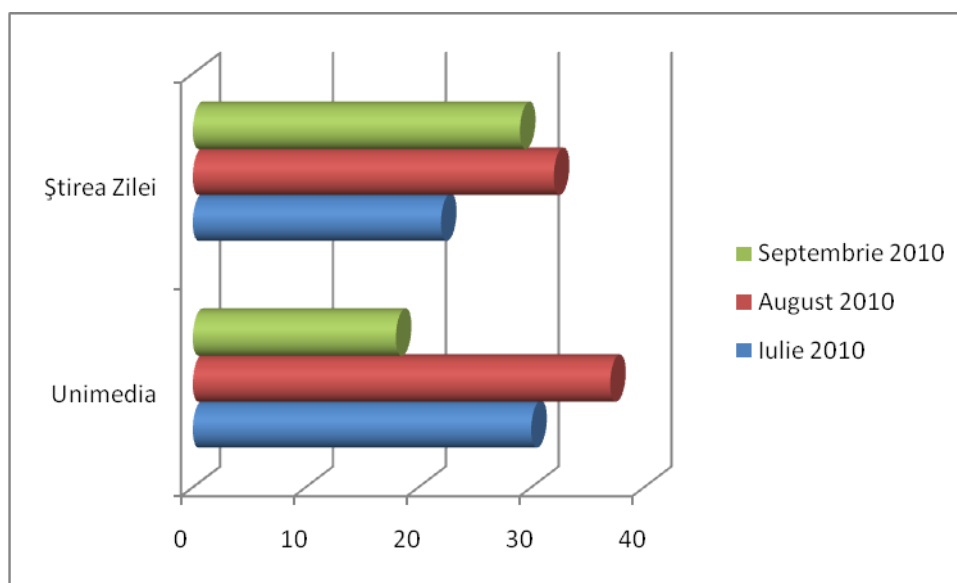

Diagrama 3. Portaluri informaționale: nr. de materiale tematice, plasate în iulie, august și septembrie 2010

În perioada supusă monitorizării, subiectele cele mai des abordate de instituțiile mass-media monitorizate au vizat *începutul noului an școlar* (prima zi de școală, costurile școlarizării copiilor, 1 septembrie pentru copiii din familiile sinistrate, începutul noului an școlar pentru copiii din penitenciare etc.); *predarea religiei în școli*; *deschiderea primelor școli prietenoase copilului*. A fost îndelung mediatizat *cazul de alimentare cu carne de cal a copiilor dintr-o grădiniță din sectorul Ciocana*; s-a scris despre *suicid ca a doua cauză a mortalității tinerilor*; despre *cazuri de furturi, omor de care se fac bănuți tineri și copii*. În cursul lunii septembrie, în mass-media monitorizată au fost puține la număr subiectele sensibile, abordate profesionist, cu implicarea

experților și a psihologilor, despre copiii victime ale violenței, traficului, ta altor tragedii cu implicarea copiilor etc.

Și de această dată, din punct de vedere numeric, cele mai multe subiecte la tema copilului au fost publicate de ziarele *SP* (35 de materiale) și de *Săptămîna* (21). Precizăm că majoritatea acestor materiale reprezintă scrisori la redacție, scrise de copii (în cazul revistei *Săptămîna*, scrisori ale copiilor la rubrica *Samariteanca* despre experiența lor în dragoste), iar în cazul ziarului *SP* – informații scurte/cronologice despre copiii născuți la Bălți, precum și materiale publicitare care exploatează imagini în care apar copiii.

Printre agențiile de știri și portalurile informaționale, cele mai fidele tematicii copiilor au fost *Info-Prim Neo* care a difuzat 27 de știri și *Știrea zilei* cu 29 de știri. Dintre instituțiile de presă monitorizate, ziarul regional *Gazeta de Sud* își menține constant interesul redus pentru subiectele ce vizează drepturile copiilor, publicând, în septembrie, patru articole relevante.

În luna septembrie, un număr considerabil de instituții mass-media au plasat materiale publicitare care au vizat, direct sau indirect, copiii fără a le marca corespunzător, încălcând, astfel, normele deontologice. Este vorba, în special, de seria de articole de promovare a fundației Edelweiss și a președintelui acesteia, Vlad Plahotniuc, prin acțiunile de caritate adresate copiilor și instituțiilor de educație. *Timpul de dimineață*, *Observatorul de Nord*, *Unghiul*, *Săptămîna* și *Info-Prim Neo* au plasat mai multe informații publicitare despre Edelweiss fără a informa cititorii că acestea sunt texte publicitare. Abaterile de la normele deontologice sunt cu atât mai grave cu cât aceste materiale pot avea subtext politic, deoarece prin aceste articole, publicate în plină campanie electorală, este promovată imaginea omului de afaceri Vlad Plahotniuc care și-a exprimat public atașamentul pentru liderul unuia dintre partidele concurente în cursa electorală. Singurele instituții mass-media monitorizate care au marcat textele despre acțiunile de caritate ale Edelweiss ca și publicitate au fost ziarele *Cuvântul* și *SP*.

Tematica

Analizând fiecare instituție mass-media în parte, tabloul tematic arată în felul următor:

Timpul de dimineață - în cele 22 de numere din luna septembrie, au fost publicate doar nouă materiale jurnalistice având ca subiect copilul, dintre care trei sunt texte publicitare. Ziarul a scris despre *deschiderea școlilor prietenoase tinerilor; prima zi de școală pentru copiii din satele inundate; donația a trei autobuze cu care se vor deplasa copiii din trei sate în școlile din vecinătate ș.a.*

Jurnal de Chișinău – în opt numere publicate în septembrie, au fost plasate 19 articole la tema copilului. Printre subiectele abordate de ziar, se numără *cazul copilului de 15 ani, suspectat de furturi în serie; istoria copilului de 13 ani împușcat din greșeală de fratele său; copiii victimele accidentelor rutiere etc.*

Ziarul de Gardă a avut în septembrie patru apariții și a publicat 17 articole despre copii. Ziariștii de la această publicație au realizat subiecte despre: *asistența stomatologică gratuită oferită de către americani copiilor din internate; istoria unui italian care ajută copiii vulnerabili din R. Moldova; prima zi de școală pentru copiii din detenție; cazul unei familii sărace cu trei copii; cazul grădiniței în care copiii erau hrăniți cu carne de cal ș.a.*

Moldova Suverană – 17 apariții și 10 articole ce întrunesc tema monitorizării. Ziarul a scris despre: *lansarea centrului de transplant de măduvă pentru copii; alimentația cu carne de cal a copiilor de la câteva grădinițe din Chișinău; alerta cu bombă la o școală din capitală ș.a.*

Săptămîna – în cele patru numere din septembrie, revista a publicat 21 de materiale despre copii. Și în luna septembrie, cele mai multe materiale au fost *scrisori ale copiilor plasate în pagina Samariteanca, diverse sfaturi pentru copii.*

Panorama – a avut în septembrie 12 apariții în care a publicat 15 subiecte la tema monitorizării. Amintim că în iulie ziarul n-a avut niciun articol despre copii, iar în august redacția s-a aflat în concediu. În septembrie, ziarul a scris despre: *începutul noului an școlar; necesitatea amenajării a 15 terenuri de joacă pentru copii în orașul Chișinău; exploatarea prin muncă a copiilor; premiarea unui grup de tineri-teniști din Republica Moldova participanți la campionatul de tenis; cazul de alimentare cu carne de cal a copiilor din școlile și grădinițele din sectorul Ciocana ș.a.*

Nezavisimaia Moldova – a scos în septembrie 17 numere, în care a publicat 13 articole ce constituie subiectul monitorizării. Printre temele mediatizate de publicație se numără: *începutul noului an școlar; ajutoare pentru copiii din localitățile sinistrate; sfaturi pentru părinți; dezvoltarea copilului prin comunicare ș.a.*

SP – în cele cinci apariții, au fost publicate 35 articole despre copii. Ziarul a dat prioritate următoarelor subiecte: *copiii premiați la diferite concursuri; interviuri cu premianți ai Jocurilor Olimpice de juniori din Singapore; cazuri de accidente rutiere în care au avut de suferit copiii; luarea sub tutelă de către ziar a unui copil de 6 ani; serbarea nașterii celui de-a 1.000-lea copil născut în Bălți.* Și în septembrie, cele mai multe articole ce vizează copiii reprezintă informații cronologice despre nașterile din Bălți pe parcursul ultimei săptămâni, precum și materiale publicitare, însoțite de imagini în care apar copiii.

Observatorul de Nord – în septembrie a avut patru numere în care a inserat 18 articole relevante. Iată câteva teme regăsite în această publicație: *începutul noului an școlar; accidente rutiere cu victime copii; alimentația copiilor în școli; taxele școlare plătite de părinți ș.a.*

Cuvântul – în patru apariții din septembrie au fost publicate 16 materiale ce vizează copiii. Ziarul a ales să mediatizeze următoarele subiecte: *cazuri de corupție din instituțiile de învățământ; formele de violență în familie; participarea a trei copii de la o școală internat la o olimpiadă europeană a persoanelor cu dizabilități; vacanța în Elveția a 40 de copii din școlile internat din Republica Moldova ș.a.*

Gazeta de Sud – a avut patru numere și tot atâtea articole despre copii. Ziarul a scris despre *începutul noului an școlar; exploatarea prin muncă a copiilor; violența între elevi în școli.*

Unghiul – patru numere și 17 articole la tema copilului, inclusiv despre: *predarea religiei în școli; relația copil-matur din perspectiva copilului; decesul unui copil ca urmare a electrocutării ș.a.*

Info-Prim Neo – în septembrie a difuzat 27 de știri ce fac subiectul monitorizării. Spre deosebire de lunile iulie și august, în septembrie agenția de știri a redus numărul știrilor despre cazurile particulare ale unor copii aflați în situații de risc sau victime ale unor accidente/întâmplări. Multe din știri sunt de interes general pentru copil sau abordează probleme ce afectează un număr semnificativ de copii. În septembrie, Info-Prim Neo a scris despre: *deschiderea primelor școli*

prietenose copilului; începutul noului an școlar pentru copiii din penitenciarul de la Lipcani; creșterea numărului copiilor analfabeți și al celor aflați în conflict cu legea; suicidul ca și a doua cauză a morții în rândul tinerilor; exploatarea prin muncă a copilului ș.a.

DECA-press – a difuzat 18 știri (au ieșit din vacanță pe 6 septembrie) despre: programele de studii gratuite în SUA pentru elevii din R. Moldova; predarea religiei în școli; suicidul ca și a doua cauză a mortalității tinerilor cu vârstele cuprinse între 15 și 19 ani; ajutoarele umanitare pentru copiii din zonele sinistrate; condamnarea unei adolescente pentru pruncucidere ș.a.

www.unimedia.md – a difuzat 18 știri cu referire la copii, un număr de două ori mai mic decât în luna august. Printre temele abordate de acest portal informațional se numără: *începutul noului an școlar; alertă cu bombă la o școală din capitală; rezultatele investigațiilor de laborator privind originea cărnii consumate de copiii de la mai multe grădinițe din Chișinău.*

www.stireazilei.md – a plasat 29 de știri cu informații despre copii. Subiecte ale știrilor au fost: *începutul noului an școlar, inclusiv la școlile din satele afectate de inundații; micul dejun oferit de stat și pentru instituțiile de învățământ private; decizia Procuraturii privind presupusul viol de la tabăra de vară Andrieș; rezultatele testelor de laborator privind carnea oferită copiilor de la grădinița Foișor; noi detalii despre cazul de presupus viol la o grădiniță din Chișinău ș.a.*

3. Analiza datelor

Principii generale în cazul relatărilor despre copii:

Obiectivitate/corectitudine. În luna septembrie, în mare, materialele jurnalistice au respectat principiul obligativității celor două surse. Continuă însă să fie încălcat acest principiu în cazul știrilor scrise în baza comunicatelor de presă sau a sintezelor criminogene de la Ministerul Afacerilor Interne, informațiilor din ultimele 24 de ore oferite de Spitalul de Urgență și Serviciul de pompieri. *Unimedia* a difuzat pe 8 septembrie o știre în baza unui comunicat de presă al Procuraturii Generale fără a solicita și plasa opinia persoanelor acuzate: *“Trei tineri, dintre care doi minori, sunt învinuiți că în noaptea de 9 spre 10 august curent, după ce au servit băuturi alcoolice, au furat 4 autoturisme parcate în raionul Ungheni, pe care mai apoi le-au abandonat”*. Aceeași informație a servit drept sursă și pentru *Știrea Zilei* care, de asemenea, nu a prezentat opinia celor acuzați. *Info-Prim Neo* plasează pe 25 septembrie știrea despre *„elevul unei școli dintr-o suburbie a capitalei ajuns la spital după ce a fost agresat de un coleg de clasă”* având ca singură sursă declarația medicului-coordonator al Serviciului de Urgență, sursă care nu a fost de față la respectivul incident, corespunzător, nu poate fi o sursă credibilă, cel puțin nu poate fi unica sursă pentru știre.

Separarea faptelor de opinii. În septembrie, în știrile publicate de ziarele monitorizate nu au fost înregistrate cazuri de inserare în text a opiniei subiective a jurnalistului.

Prezumția nevinovăției. Comparativ cu iulie și august, în septembrie au fost înregistrate cele mai multe cazuri de încălcare a prezumției nevinovăției. De câteva ori a încălcat acest principiu portalul *Știrea Zilei*. Astfel, în știrea *„Minori, hoți de mașini”* (8 septembrie), portalul informațional descrie cazul a trei copii învinuiți de procuratură că ar fi furat patru automobile. Deși nu există decizia judecătorească pe acest caz, reporterul plasează în titlu sintagma *„hoți de mașini”*, iar în lead

trece următoarea afirmație: „Încă nu au ajuns la majorat, dar deja sunt hoți experimentați de mașini”. O altă știre, difuzată de *Știrea Zilei* pe 23 septembrie, descrie cazul unei tinere suspectate de omor, fiind intitulată „O minoră a omorât cu gantera un bătrân ca să nu fie violată”. În textul știrii este plasată următoarea afirmație despre tână, vinovăția căreia n-a fost încă probată de instanța de judecată: „După ce l-a lăsat fără suflare, fata a luat cheile apartamentului și a fugit într-o direcție necunoscută”. Și pe 28 septembrie, *Știrea Zilei* titrează „Familia unui copil abuzat la tabăra Andrieș a dat statul în judecată”, deși cu câteva săptămâni mai devreme, același portal a prezentat informația de la Procuratura Generală, în care se spune că respectivii copii nu au fost violați.

Și *Unimedia* prezintă pe 28 septembrie știrea despre solicitarea avocatului copilului de a acționa în justiție instituțiile statului, responsabile de presupusul abuz sexual produs la tabăra de vară „Andrieș”, afirmând în titlu că a avut loc un abuz sexual: „Avocatul copilului cheamă în judecată instituțiile statului în cazul copilului abuzat sexual în tabăra de odihnă Andrieș”. Amintim că pe 9 septembrie, Procuratura Generală a anunțat public că presupusul abuz sexual nu a avut loc.

Ca și concluzie, putem menționa că de multe ori principiul prezumției nevinovăției este respectat în corpul știrii, fiind încălcat în titlu. Acest fapt descrie o posibilă greșeală comisă de editorii de știri sau intenția de a intriga cititorii, accentuând caracterul senzațional al știrii. Recomandarea echipei de monitorizare este ca managerii instituțiilor mass-media să asigure instruirea responsabililor de redactarea și avizarea finală a subiectelor în materie de terminologie juridică și în deontologia jurnalistică.

Toleranță și nediscriminare. În reportajul despre copiii romi din satul Vulcănești, raionul Nisporeni „Mai bine la grădiniță decât cu ciocănița”, publicat în *Jurnal de Chișinău* din 14 septembrie, autorul abordează problema nefrecventării grădiniței și a școlii de către copiii romi, însă fără a le solicita și afla opinia. Singurele surse cu care vorbește reporterul sunt personalul didactic și mama unora dintre copii. Deși în propriul text ziaristul folosește sintagma corectă „rom/romi”, în declarațiile prezentate este trecută noțiunea discriminatorie „țigan/țigani”.

Identificarea suspectaților. În știrea „O minoră a omorât cu gantera un bătrân ca să nu fie violată”, difuzată de *Știrea Zilei* pe 24 septembrie, este prezentat cazul unui omor, de săvârșirea acestuia fiind suspectată o tânără. Reporterul nu prezintă numele suspectatei, dar oferă alte detalii, prin care aceasta poate fi identificată: „o copilă de 16 ani, originară din s. Burgeaca, rl Cahul”.

Tratamentul victimelor/martorilor. *Info-Prim Neo* a difuzat pe 18 septembrie știrea „Divorțul părinților a pus viața copilului în pericol”, în care prezintă cazul unui bărbat care nu are acces la propriul copil ca urmare a divorțului. În știre se afirmă, cu referire la declarațiile avocatului și ale rudelor, că copilul ar fi fost bătut și neglijat de propria mamă și tutorii acestuia. Deși nu divulgă numele copilului, reporterul prezintă multe alte date, prin care acesta poate fi identificat: „copil de 5 ani”, „bunica fetiței din partea tatălui – Olga Țepordei, din satul Cimișlia”, „copilul a fost lăsat în satul Pervomaiskoie, raionul Hâncești, la familia Olaru”. În acest caz, informația a fost făcută publică în cadrul unei conferințe de presă, organizată de către avocatul copilului. Responsabilitatea ziaristului nu este de a face publică orice informație care i-a devenit cunoscută, ci de a verifica orice informație și de a discerne ce poate fi și ce nu poate fi difuzat opiniei publice, iar în acest caz concret, ce poate și ce nu poate dăuna mai mult copilului.

O situație similară se întâlnește și în știrea „Agresat la școală” (Info-Prim Neo, 25 septembrie), în care este descris pe scurt cazul unui băiat internat la Spitalul de Urgență „după ce a fost agresat de un coleg de clasă”, reporterul divulgând totodată date care ar putea duce la identificarea copilului victimă: „băiat de 14 ani, elev al școlii nr. 101 din Băcioi”.

Fotografiile. În cele mai multe cazuri, fotografiile care au însoțit subiectele despre copii au fost conforme principiilor deontologice. În cazul subiectelor sensibile, sunt inserate fotografii-simbol. În situațiile în care au fost plasate fotografiile ale personajelor subiectului, ziariștii afirmă că au avut consimțământul acestora sau al părinților.

Principii specifice relatărilor despre copii:

Tema relatării (rolul atribuit copilului). În septembrie, subiectele jurnalistice care au avut în vizor copilul au continuat să promoveze, în mare, imaginea unui copil neajutorat, sărac, victimă a violenței sau traficului, aflat în conflict cu legea ș.a. Această tendință este mai vizibilă în cazul agențiilor de știri și a portalurilor informaționale monitorizate:

- „Trei tineri, dintre care doi minori, sunt învinuiți că au furat 4 automobile într-o singură noapte”; „O tânără de 17 ani a fost obligată să practice prostituția de către un taximetrist”; „Un minor a ajuns de pe banca de școală pe cea a acuzaților, după ce, fiind în stare de ebrietate, și-a bătut colegul” (**Unimedia**).
- „Numărul copiilor analfabeți din Republica Moldova este în creștere, numai în 2004 analfabeți erau 30 de mii de copii”; „Numărul minorilor care comit crime a crescut cu 12%”; „Suicidul este a doua cauză a mortalității tinerilor cu vârste între 15 și 19 ani”; „Copiii mâncau la grădiniță carne de cal”; „O fetiță de aproximativ 3-4 ani a fost găsită fără supraveghere în capitală. Fetița era lovită la cap și a fost transportată la spital”; „Un copil de 1 an și 7 luni a decedat în somn, fără a fi clare cauzele ce au dus la deces”; „Un copil de 5 luni a murit subit în condiții deocamdată neelucidate” (**Info Prim Neo**)
- „Detalii de groază în dosarul bărbatului care și-a violat fiica timp de 4 ani”; „Doi colegi de clasă s-au îmbătat, s-au bătut și au ajuns în judecată”; „Dezvăluirile Nataschei: Am fost sclav domestic și am încercat să mă sinucid de mai multe ori (Povestea Nataschei Kampusch, care la numai 10 ani a fost răpită de un austriac dement și transformată apoi în jucăria sa personală)”; „Minori, hoți de mașini. Trei tineri, dintre care doi minori, sunt învinuiți de procurorii din Ungheni că au răpit 4 automobile”; „O minoră a omorât cu gantera un bătrân ca să nu fie violată” (**Știrea Zilei**)
- „Un minor mascat din raionul Ungheni a comis un jaf pentru că avea nevoie de bani”; „O adolescentă din raionul Călărași a fost condamnată la trei ani pentru pruncucidere. Adolescenta, care în primăvara anului trecut și-a omorât propriul copil imediat după naștere, aruncându-l la gunoiștea de la marginea satului, a fost condamnată de o instanță din Călărași la trei ani de închisoare cu suspendarea pedepsei pe un an”; „Un minor din Chișinău a fost condamnat pentru că, fiind în stare de ebrietate, l-a bătut pe un coleg de-al său, cauzându-i leziuni corporale” (**Deca Press**).

Subiectele pozitive despre copil, subiectele de analiză, ce prezintă lucrurile dincolo de istoria îngustă a unui caz concret, ce scot în prim-plan personalitatea copilului, succesele acestuia, opinia lui despre problemele și situațiile ce îl vizează și afectează se întâlnesc destul de rar în

instituțiile mass-media monitorizate. Iată câteva din știrile pozitive cu referire la copii care, de regulă, ocupă un spațiu mic, fiind prezentate sub formă de știre, în paginile interioare: „*ȘCOLI PRIETENOASE*” pentru circa 700 de copii. *Ministerul Educației a inaugurat pe 1 septembrie în RM primele „școli prietenoase copilului” (Timpul de dimineață), “Copiii din satele Fârlădenii Noi, Ștefănești și Ursoaia, raionul Căușeni, vor merge la școală cu un autobuz modern, donat de Banca Mondială.” (Timpul de dimineață); “Parteneriatul pentru copii” va susține 9 proiecte de amenajare a spațiilor de petrecere a timpului liber pentru copii” (Jurnal de Chișinău); “Premierea a 17 tineri-teniști din Republica Moldova care au participat la campionatul de tenis din 4-12 septembrie” (Panorama).*

Sunt puține la număr și investigațiile jurnalistice în subiecte privitoare la copii. Majoritatea acestora, cu mici excepții, sunt preluate de la Centrul de Investigații Jurnalistice (CIN) și nu de reporterii instituțiilor mass-media monitorizate. În septembrie, ziarul *Cuvântul* și *Observatorul de Nord* au publicat investigația „*Învățământ gratuit pe banii părinților*” (autor: Natalia Porubin, CIN) în care este dezvăluit fenomenul plăților formale și informale în grădinițe și în școli. „*Un simplu calcul demonstrează că dacă într-un liceu în care taxa „de intrare” plus cea anuală este de 5000 de lei, au fost admiși 100 de elevi, administrația s-a pricopsit cu 500000 de lei. Un adevărat coșmar a avut de suportat un copil din raionul Fălești, ai cărui părinți nu erau în stare să achite suma stabilită pentru fondul clasei. Timp de două săptămâni, copilul nu era primit în clasă, învățătoarea trimițându-l de fiecare dată acasă ca să aducă banii*” – iată câteva din informațiile conținute în materialul citat. .

Atitudinea față de copil rămâne a fi un aspect vulnerabil pentru mass-media care percepe copilul ca pe o sursă pasivă de informare, fără drepturi și putere. Și în septembrie au lipsit articolele care ar prezenta personalitatea copilului, viziunea lui asupra unor situații/fenomene concrete, asupra unor decizii luate de mături care-i privesc direct pe el. Singurele subiecte pozitive despre copii sunt cele despre participarea lor la diferite concursuri locale, naționale, internaționale în domeniul culturii, științei, sportului. De cele mai multe ori însă aceste informații sunt prezentate sub formă de știri scurte, în cazuri mai rare sub formă de interviu.

Un alt argument care indică asupra valorii subiectelor de presă despre copii în viziunea editorilor este continuitatea temelor, revenirea la acestea până la finalizarea cazului/soluționarea problemei. Amintim că în luna august subiectul de prima pagină pentru majoritatea ziarelor, agențiilor de știri și portalurilor a fost presupusul viol la o grădiniță din Chișinău a unei fete de trei ani. În luna septembrie, doar două din instituțiile mass-media monitorizate au revenit la acest subiect: *Unimedia* și *Știrea Zilei*. „*Cazul medicului neurolog acuzat că a violat doi minori și cazul bărbatului de 31 de ani acuzat că a violat o fetiță de trei ani încă se investighează*”, scrie *Unimedia*; „*Încă o lună de teste psihologice pentru presupusul violator al fetei de 3 ani*” titrează *Știrea Zilei*.

Abordare originală sau prin clișee. În luna septembrie, cele mai multe subiecte privitoare la copil au fost prezentate sumar, sub forma unor știri inspirate din comunicatele de presă sau evenimentele publice. Au lipsit, cu puține excepții, subiectele ample, originale, de analiză, investigațiile despre copil. Deseori, ziariștii se limitează în a descrie cu lux de amănunte detaliile unui incident, dramă, accident care de multe ori urmăresc impresionarea (șocarea) cititorilor și nu prezintă subiectul dincolo de aceste detalii, nu vorbesc despre rolul profesioniștilor, al familiei, comunității în prevenirea, evitarea unor asemenea drame, tragedii.

Cifrele/datele statistice despre copii. De regulă, jurnaliștii folosesc datele statistice pentru a completa subiectul. „*În Republica Moldova, oficial, sunt peste 150 mii de romi, pe când*

reprezentanții acestei minorități spun că numărul lor este mult mai mare, trecând de 250 de mii. Satul Vulcănești este unic în felul său nu doar pentru că numără 1500 de locuitori romi tradiționali, această localitate se deosebește de altele prin faptul că aici copiilor romi le este asigurat accesul la studii preșcolare și școlare”, încheie Jurnal de Chișinău reportajul „Mai bine la grădiniță decât cu ciocănița” (14 septembrie 2010). De multe ori, datele statistice propriu-zise servesc ca și surse pentru scrierea știrilor. Pe perioada monitorizată, mass-media a scris despre: „Numărul copiilor analfabeți din Republica Moldova este în creștere, numai în 2004 analfabeți erau 30 de mii de copii, potrivit avocatului parlamentar Tamara Plămădeală”; „Numărul minorilor care comit crime a crescut cu 12%”; „Minorii sunt implicați în diverse forme de muncă, depășind de multe ori, media de 10 ore pe săptămână. Astfel, 8 din 10 copii, cu vârsta cuprinsă între 5-17 ani, sunt implicați în activități gospodărești” (Info-Prim Neo). „ În Bălți a fost sărbătorit copilul născut al 1000-lea în localitate” - iată o altă metodă de a manevra cu cifrele aplicată de ziarul regional SP, ziar care și-a creat un tabiet din a publica săptămânal date statistice despre copiii născuți în municipiul Bălți.

Datele personale. Pe perioada monitorizării, nu au fost înregistrate cazuri în care datele personale despre copil (naționalitatea, statutul de persoană cu dizabilități, afectată de HIV/SIDA) să fi fost prezentate în context irelevant în cadrul unor materiale de presă.

Copiii și publicitatea. În luna septembrie, mai multe instituții mass-media monitorizate au publicat o serie de articole publicitare fără a le marca corespunzător. Astfel, au fost încălcate normele deontologice care cer marcarea obligatorie a articolelor publicitare. Cele mai multe din aceste articole promovau acțiunile de caritate în susținerea copiilor, desfășurate de către Fundația Edelweiss și, implicit, de patronul ei, omul de afaceri Vlad Plahotniuc.

Astfel, *Info-Prim Neo* a inserat în banda de știri trei știri pro-Edelweiss: 1) despre donația făcută Casei copilului „Preafericitul Iosif”; 2) despre dotarea instituțiilor preșcolare din UTA Găgăuzia cu calculatoare din banii Edelweiss; 3) despre donația de electrocasnice pentru Asociația persoanelor cu dizabilități de intelect. Această din urmă știre este singura echilibrată, fără conținut publicitar la adresa lui V. Plahotniuc. Agenția de știri a difuzat informațiile publicitare mascate pe banda de știri expediată abonaților, plasându-le, totodată, și pe site: <http://info-prim.md/?a=10&q=Edelweiss&yy=2010&mm=09>. De la începutul monitorizării - din iulie și până în septembrie inclusiv – Info-Prim Neo a difuzat, în total, 10 știri de promovare a Edelweiss și a lui V. Plahotniuc, fără a informa opinia publică despre caracterul publicitar al acestora.

În septembrie, și ziarul *Timpul de Dimineață* a difuzat trei articole pro-Edelweiss, omițând informația despre caracterul publicitar al acestora. „Cei mai talentați copii de la Școala de Arte „Maria Bieșu” din or. Ștefan Vodă au primit un set de instrumente muzicale în valoare de 41 000 de lei. Reprezentanții Fundației Edelweiss au înmănat acest cadou copiilor în prima zi de școală”; „V. Plahotniuc s-a întâlnit cu bașcanul Găgăuziei, unde a vorbit despre echiparea a 60 de grădinițe cu computere”; „Casa copilului „Preafericitului Iosif” a primit în dar un set de electrocasnice de la Fundația Edelweiss”, iată leadurile celor trei articole despre acțiunile de caritate ale Fundației Edelweiss destinate copiilor, jumătate din spațiul cărora se referă, de fapt, la activitatea respectivei fundații. Nerespectarea deontologiei profesionale are aici și consecințe electorale, ziariștii admitând astfel să promoveze un apropiat al liderului unui partid politic intrat în cursa electorală, om de afaceri care exploatează în scop de promovare imaginea și nevoile copiilor din Moldova. Și publicațiile *Săptămîna* (3 articole), *Observatorul de Nord* (2), *Unghiul* (2) plasează articole publicitare expediate de Edelweiss fără a le marca ca și publicitate. Singurele

instituții mass-media care au respectat principiile deontologice și au însemnat articolele ca și publicitate sunt ziarele regionale *Cuvântul* și *SP*.

Jurnal de Chișinău plasează o știre despre finanțarea de către Compania de telefonie mobilă Orange a secției pentru copii de la Spitalul Oncologic, iar ziarul *Unghiul* prezintă o altă donație făcută de Orange - două mese de tenis, palete și mingi de tenis pentru gimnaziul-internat din orașul Ungheni. Ambele texte par să aibă caracter publicitar, totuși sintagma de text publicitar a fost omisă.

4. Studii de caz

Cazul fetei de 2 ani, abuzată sexual

PUBLIKA TV , 13 octombrie 2010
Titlu: <i>O fetiță de doi ani din Glodeni a fost violată de un bărbat în grija căruia a fost lăsată</i>
Fabula: Este prezentat cazul unei fetei de 2 ani, violată de concubinul prietenei mamei sale. Copilul a rămas în grija acestora, pentru că mama a plecat la muncă peste hotare. Fetița este în stare gravă la spital, iar bărbatul a fost reținut de poliție.
PUBLIKA TV, 14 octombrie 2010
Titlu: <i>Medicii susțin că fetița de doi anișori care a fost violată se află în stare gravă, dar stabilă</i>
Fabula: Se prezintă informații despre starea sănătății copilului după două intervenții chirurgicale suportate. Se dă opinia persoanelor în grija cărora a fost lăsat copilul care susțin că nu-și pot explica cum s-a ajuns la o asemenea situație. Se informează despre inexistența unei părghii legale ce ar obliga părinții care pleacă la muncă peste hotare să-și lase copilul în grija unui tutore.
PUBLIKA TV, 18 octombrie 2010
Titlu: <i>Oamenii aduc la Centrul Mamei și al Copilului jucării și haine pentru fetița violată</i>
Fabula: Se anunță despre ajutorul oferit de oameni fetei, se informează despre starea sănătății copilului, se repetă în brief fabula violului.
PUBLIKA TV, 19 octombrie 2010
Titlu: <i>Mama fetei de doi ani, violată de către un bărbat, ar putea fi decăzută din drepturile părintești</i>
Fabula: Se anunță că reprezentanții Direcției asistență sociale din raionul Glodeni cer decăderea din drepturile părintești a mamei fetei. Potrivit lor, mama fetei ar fi încercat să o abandoneze chiar de la naștere. De asemenea, se informează despre sancționarea asistentului social din localitate.
Respectarea normelor deontologice:

- Nu este protejată identitatea copilului: s-a dat numele ei mic, localitatea
- S-a dat imaginea și numele femeii în grija căreia a fost lăsat copilul

Sursele utilizate:

- Șefa Secției de asistență socială din raionul Glodeni, directorul Centrului mamei și copilului, psiholog, avocatul parlamentar al copilului, ministrul adjunct al Muncii, Protecției Sociale și Familiei (*știrea din 13 octombrie*)
- Chirurg pediatru de la Centrul Mamei și Copilului, bunica femeii în grija căreia a fost lăsat copilul, avocatul copilului, specialistul în drepturile copilului și șefa Secției de asistență socială din raionul Glodeni (*14 octombrie*)
- Medic, șef adjunct al Secției reanimare (*18 octombrie*)
- Reprezentanți ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale, Familiei, ai Secției de asistență socială din Glodeni (*19 octombrie*)

Concluzii: Postul TV a prezentat subiectul amplu, mediatizând nu doar detaliile despre violul produs, dar și acțiunile/inacțiunile profesioniștilor, cauzele ce au condus la un asemenea incident, cum vor fi penalizați cei responsabili de acest caz. Totodată, Publika TV n-a protejat identitatea copilului, dând orice informație în ordinea în care aceasta a parvenit: în prima știre s-a dat numele satului unde s-a produs violul și unde locuia fetița, în cea de-a doua a fost divulgat numele mic al copilului. Ulterior, a fost divulgată identitatea și imaginea femeii în grija căreia a fost lăsat copilul.

JURNAL TV , 14 octombrie 2010

Titlu: *A violat un copil de doi ani*

Fabula: Este prezentat cazul copilului de 2 ani abuzat sexual de concubinul femeii în grija căreia a fost lăsată. Se anunță despre reținerea suspectului și despre faptul că acesta și-a recunoscut vina.

JURNAL TV, 14 octombrie 2010

Titlu: *Starea fetiței s-a agravat*

Fabula: Se anunță despre înrăutățirea stării sănătății copilului ca urmare a intervenției chirurgicale suportate.

JURNAL TV, 16 octombrie

Titlu: *Traumatizată pe viață*

Fabula: Se prezintă opinia experților: psihologul vorbește despre consecințele traumei suportate de copil, experții despre responsabilitatea autorităților locale responsabile de protecția copilului. Sunt oferite statistici ce arată creșterea cazurilor de abuz sexual împotriva copiilor.

JURNAL TV, 19 octombrie

Titlu: *Revedere... cu lacrimi*

Fabula: Se prezintă declarația mamei copilului, revenită din Rusia unde este plecată de mai bine de un an.

Respectarea normelor deontologice:

- Este protejată identitatea copilului
- Se dă, greșit, localitatea unde se afla copilul și unde s-a produs violul
- Se dă, greșit, informația că fetița ar fi fost violată de un vecin
- Se dă numele mamei copilului și imaginea acesteia
- Este divulgată imaginea și numele femeii în grija căreia a fost lăsat copilul

Sursele utilizate:

- Directorul Centrului Mamei și Copilului, femeia în grija căreia a fost lăsat copilul (*știrea din 14 octombrie*)
- Directorul Centrului Mamei și Copilului (*14 octombrie*)
- Directorul Centrului Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii, psiholog, Ministrul Justiției (*16 octombrie*)
- Mama copilei (*19 octombrie*)

Concluzii: Deși nu a arătat în imagini chipul fetei, postul TV a arătat imaginea și numele mamei acesteia și a femeii în grija căreia fusese lăsată. Din dorința de a prezenta cât mai multe detalii despre caz, jurnaliștii au prezentat greșit localitatea unde se afla fata și unde s-a produs violul.

PRO TV , 14 octombrie 2010

Titlu: *Mărturia monstrului de la Glodeni care a violat o fetiță de doi ani*

Fabula: Este prezentată reconstituirea violului. Adus la fața locului, bănuitul prezintă cu lux de amănunte cum s-a produs agresiunea sexuală.

PRO TV, 15 octombrie 2010

Titlu: *Mama fetiței de doi ani care a fost violată la Glodeni ar putea fi decăzută din drepturi părintești*

Fabula: Se anunță despre evoluția stării sănătății copilului ca urmare a intervenției chirurgicale suportate; confirmarea oficială a violului de către Procuratura din Glodeni și arestul suspectului. Se dă informația că mama fetiței este internată într-un spital din Rusia, fiind însărcinată cu al doilea copil.

PRO TV, 19 octombrie

Titlu: *Mama fetiței de doi ani, care a fost abuzată sexual, a venit în țară pentru a-și vedea copilul*

Fabula: Se prezintă declarația mamei fetiței

Respectarea normelor deontologice:

- Se dă numele mic al copilului

- Se dă numele și imaginea mamei fetiței
- Se dă numele și chipul femeii în grija căreia a fost lăsat copilul

Sursele utilizate:

- Imagini operative ale MAI, mărturia bănuțului agresor (*știrea din 14 octombrie*)
- Medicul reanimatolog de la Centrul Mamei și Copilului, se face referire la o declarație a avocatului copilului (*15 octombrie*)
- Directorul Centrului Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii, psiholog, Ministrul Justiției (*16 octombrie*)
- Mama copilei, femeia în grija căreia a fost lăsat copilul (*19 octombrie*)

Concluzii: Postul TV s-a limitat în a prezenta în detalii cazul de viol și evoluția acestuia. Nu s-a analizat de ce a fost posibil un asemenea caz, cine monitorizează situația copilei rămasă fără grija părintească de aproape un an ș.a.? Deși nu a arătat în imagini chipul fetei, PRO TV a dat numele mic al fetiței, numele și chipul mamei acesteia și a femeii în grija căreia a fost lăsată. De asemenea, în prima știre, din 14 octombrie, postul TV titrează „mărturia monstrului de la Glodeni care a violat o fetiță de 2 ani”, deși nu exista încă o decizie a judecătii care să probeze vinovăția acestuia, și insistă să prezinte detalii șocante despre acest caz.

MOLDOVA 1, 13 octombrie 2010

Titlu: *Caz strigător la cer*

Fabula: Sunt prezentate, într-o știre scurtă, informații despre: intentarea dosarului penal pe numele bărbatului acuzat de viol, posibila pedeapsă, locul aflării fetiței și a părinților acesteia, statistici pentru 2010 despre cazurile de abuz sexual asupra copiilor.

Respectarea normelor deontologice:

- Nu se dă nicio imagine video
- Nu se divulgă numele copilului, localitatea
- Nu se arată chipul fetei, casa în care a fost violată, chipul și imaginea presupusului violator sau al concubinei acestuia.

Sursele utilizate:

- Purtătorul de cuvânt al Ministerului Afacerilor Interne, avocatul copilului, responsabili de la Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii

Concluzii: Postul TV a respectat întru totul normele deontologice în relatarea subiectelor de abuz asupra copiilor. Stilul abordat de Moldova 1 a fost diferit de restul posturilor TV ce au mediatizat acest caz. A fost elaborată o știre, fără imagini video despre caz, fiind citită de prezentator pe fundalul unei imagini simbol.

Răfuiala fizică între elevele unei școli

PRO TV , 13 octombrie 2010
Titlu: <i>Păruiala între fete se pare că este la modă</i>
Fabula: Sunt prezentate secvențe video ale unei scene de violență dintre două fete de vârstă școlară, preluate de pe un site de divertisment. Responsabili de la MAI anunță despre operațiunea de identificare a persoanelor violente și de pedepsire a acestora conform legislației.
Respectarea normelor deontologice: <ul style="list-style-type: none">○ Se dă imaginea video ce prezintă răfuiala fizică și chipul celor două fete
Sursele utilizate: <ul style="list-style-type: none">○ Șefa secției minori din cadrul MAI, președinta Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, aceasta din urmă fiind invitată în studio
Concluzii: Postul TV a prezentat chipul fetelor - atât a agresoarei, cât și a victimei, contrar deontologiei profesionale. Nu se prezintă numele fetelor și nici localitatea unde are loc scena de violență, aceste informații nefiind cunoscute.

5. Concluzii și recomandări

Concluzii:

- Subiectele jurnalistice care au avut în vizor copilul au promovat, în mare, imaginea unui copil neajutorat, sărac, victimă a violenței sau traficului, aflat în conflict cu legea ș.a. Această tendință este mai vizibilă în cazul agențiilor de știri și a portalurilor informaționale monitorizate.
- Cele mai multe subiecte privitoare la copil au fost prezentate sumar, sub forma unor știri inspirate din comunicatele de presă, evenimentele publice.
- Au lipsit, cu mici excepții, subiectele ample, originale, de analiză despre copil. Ziariștii, de multe ori, se limitează în a descrie cu lux de amănunte detaliile unui incident, dramă, accident care dăunează copilului, și nu prezintă subiectul dincolo de aceste detalii, nu vorbesc despre rolul profesioniștilor, al familiei, comunității în prevenirea, evitarea unor asemenea drame, tragedii.
- Sunt minoritare subiectele pozitive despre copil, subiectele de analiză, ce prezintă lucrurile dincolo de istoria îngustă a unui caz concret, ce scot în prim-plan personalitatea copilului, succesele acestuia, opinia lui despre problemele și situațiile ce îl vizează și afectează. Atunci când sunt realizate, însă, aceste subiecte ocupă un spațiu mic, sunt prezentate, de regulă, sub formă de știre și nu sunt plasate în primele pagini.
- Deși în medie se respectă principiul obligativității celor două surse, acesta este încălcat, în special, în cazul știrilor scrise în baza comunicatelor de presă sau a sintezelor criminogene de la Ministerul Afacerilor Interne, informațiilor din ultimele 24 de ore oferite de Spitalul de Urgență și Serviciul de pompieri.

- Comparativ cu iulie și august, în septembrie au fost înregistrate cele mai multe cazuri de încălcare a principiului prezumției nevinovăției. De multe ori, principiul prezumției nevinovăției este respectat în corpul știrii, fiind încălcat în titlu.
- În unele subiecte media ziaristii, deși nu divulgă identitatea victimelor sau a persoanelor bănuite de săvârșirea unor infracțiuni, prezintă alte informații prin care acestea pot fi identificate: localitatea, numele părinților, rudelor, școala/grădinița ș.a.
- Majoritatea instituțiilor mass-media nu au urmărit/mediatizat evoluția subiectelor de rezonanță din lunile precedente.
- Unele din instituțiile mass media monitorizate au plasat materiale publicitare fără a le marca corespunzător, încălcând, astfel, normele deontologice.
- În septembrie, au fost înregistrate cazuri în care profesioniștii, responsabili de protecția drepturilor copilului nu au protejat identitatea copilului victimă a violenței, divulgând în cadrul evenimentelor publice sau declarațiilor de presă detalii prin care acesta poate fi identificat. .

Recomandări:

- Se recomandă respectarea principiilor deontologice în mediatizarea subiectelor despre copii, în special, în cazurile de violență, trafic de ființe umane, infracțiuni, accidente și alte situații dramatice cu implicarea copiilor.
- Se solicită revederea statutului subiectelor privitoare la copil și plasarea acestora în primele pagini ale ziarelor nu doar atunci când istoria vizează un caz de abuz, trafic sau altă dramă profundă trăită de copil.
- Se recomandă instruirea reporterilor și a editorilor în noțiunile juridice privitoare la copil.
- Se solicită o abordare profesionistă, corectă și renunțarea la abordarea senzațională, îngustă a subiectului.
- Se recomandă sporirea interesului mass-media pentru subiectele care au în vizor copiii, inclusiv promovarea/încurajarea subiectelor pozitive, ce scot în prim-plan personalitatea copilului și succesele acestuia.
- Se recomandă ca instituțiile mass-media să monitorizeze și mediatizeze evoluția subiectelor de rezonanță.
- Se cere marcarea articolelor publicitare.
- Se solicită desfășurarea de traininguri cu profesioniștii privind nivelul de accesibilitate a informației privitoare la copil. De asemenea, este necesară elaborarea unor rigori clare privind accesibilitatea la informația cu privire la copil și expedierea acestora profesioniștilor și instituțiilor ce intră în contact cu copilul.